

СТАНОВИЩЕ

на НС на ИОХЦФ-БАН относно

ПРОЕКТ ЗА НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА НАУЧНИТЕ ИЗСЛЕДВАНИЯ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ 2017 – 2030

На заседание на НС на ИОХЦФ-БАН, проведено на 27.04.2017 год., е разгледан проектът за национална стратегия за развитие на научните изследвания в Р БЪЛГАРИЯ 2017 – 2030, представен за обществено обсъждане от страна на МОН.

Представеният проект за национална стратегия си поставя за цел чрез усъвършенстване на системата за научни изследвания на Р България да доведе до икономически растеж и значително повишаване на качеството на живот в страната, което ще бъде от значителна полза за българското общество. Очаква се посредством прилагането ѝ да се преодолее кризата в българската наука и научната общност в страната да получи доверие в предложената система за управление. Стратегията включва анализ на съществуващото състояние и предвижда подобрен комплекс от мерки за осъществяване на ефективна научна реформа. ***Членовете на НС се обединиха около мнението, че представеният от МОН проект за национална стратегия трябва да бъде подкрепен.***

Могат да бъдат отправени следните препоръки и забележки, които биха допринесли за по-добра реализация на стратегията :

1. Аналогично на „Независимата експертна оценка на българската система за научни изследвания и иновации“, изготвена по Механизма за подкрепа на политиката по програма "Хоризонт 2020", в „Национална стратегия за развитие на научните изследвания 2025” препоръчваме да бъдат указани националните и независими експерти, които са участвали в разработването и изготвянето на проекто-стратегията и принципите за подбора им.

2. Похвално е, че стратегията обявява за несъстоятелни, широко прокламираните в обществото тези, че финансирането на науката трябва да е единствено на проектен принцип. Но следва да се отбележи, че липсва анализ, какво е това съотношение в момента в научно-изследователския сектор и как трябва да се промени. В тази връзка е предвидено разработване на система за допълнително институционално финансиране за научни изследвания във висшите училища, но не е дискутиран въпросът за оптимизиране на институционалното финансиране на БАН и ССА, където е концентрирана основната част от научния потенциал и които са признати за основен фактор за запазване на научния капацитет на страната, позволяващ запазване на академичния дух и научните традиции.
3. Анализът признава, че „участието в рамковите програми на ЕС корелира с националните инвестиции в научни изследвания и *персонала*, участващ в научни изследвания“. Стратегия 2030 предвижда възнаграждението на учените да е достатъчно високо, за да осигури висок социален статус *само* като пожелание, без то да е обвързано с някакви показатели (средна или минимална работна заплата) в страната или в ЕС.
4. Не е представено детайлното финансовото осигуряване на плана за изпълнение на стратегията по специфичните цели, осигуряващи постигането на основната цел на стратегията, съответните дейности и конкретните мерки за това, което не позволява оценка на възможностите за тяхното изпълнение. Буди недоумение факта, че планираното публично финансиране на НИРД като процент от БВП е отстъпление в сравнение със Стратегията за научни изследвания 2020, предвиждайки 0.5 вместо 0.7% публично финансиране за 2020 г., което не е в съответствие с констатираните в анализа тежки последствия за науката в България от неизпълнението на Стратегията 2020.
5. В проекта за стратегия се борави с понятието „изследователски университети“, без да е дефиниран обхвата на този термин. Необходимо е това да се направи.
6. В раздел „3.5. Връзки на науката с други социални сфери“, националният научен център БАН, както и ССА не се споменават, което е необяснимо.
7. В Таблица 5 на стр. 27 (Регионална специализация по областите на ИСИС) има необяснимо разпределение на специализации. На шестте района за планиране са дадени по 3 специализации; северна и южна България също получават по равен брой специализации – изглежда стремежът е всички да са доволни! Абсурдното е, например, специализацията „Мехатроника и чисти технологии“ да изключва Югозападния район (където е София) и където е съсредоточен основният потенциал в тази област.

8. В „Хоризонтална дейност 3“ се предвижда създаването на политически и оперативно независима Изпълнителната агенция за наука (ИАН) към Министерството на образованието и науката чрез реструктуриране на Фонд „Научни изследвания“. Нейните функции са представени много повърхностно и не става ясно какви дейности ще изпълнява по отношение на управлението и подкрепата на научноизследователския процес. Не е ясно как ИАН ще включва ФНИ и как оперативно ще си взаимодейства с другите държавни институции и особено с Министерство на финансите. От схемата на стр. 34 не може да се направи извод за ефективно взаимодействие на институциите за осъществяване на Стратегията. Не е обяснено съгласуването с ЕК и е необяснима ролята на неznайно от къде появил се „Международен контролен съвет“.
9. Осигуряването на система за непрекъснат достъп до световните информационни източници на учените в страната (бази данни, научна литература и списания) е без алтернатива за ефективността на научната и иновационна дейност, но този въпрос не е включен в предвидените специфични цели, а той е предхождащ и неразривно свързан както с развитието, поддържането и ефективното използване на модерна научна инфраструктура така и с осъществяването на ефективен научно-изследователски процес.
10. Предвиден е детайлно разписан контролен механизъм, който обаче не убеждава, че изпълнението на стратегията е осигурено в достатъчна степен, и може да остане на хартия подобно на Стратегията 2020.

Заключение: Подходът, принципите и целите, заложи в проекта за Национална стратегията за развитие на научните изследвания 2030 следва безспорно да бъде подкрепен, тъй като представлява подобрене в сравнение с предходни варианти, но следва отговорно да бъдат отчетени и направените в настоящето становище забележки и предложения.

София, 28.04.2017 г.

Проф. дн Владимир Димитров
Председател на НС на ИОХЦФ-БАН

Проф. дн Светлана Симова
Директор на ИОХЦФ-БАН